

Universiteit
Leiden

The Netherlands

**www.marhisdata.nl: bron voor gegevens over de
Nederlandse koopvaardijvloot vanaf 1813**

Bouman, A.

Citation

Bouman, A. (2020). www.marhisdata.nl: bron voor gegevens over de Nederlandse koopvaardijvloot vanaf 1813. *Tijdschrift Voor Zeegeschiedenis*, 39(1), 92-95. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4306346>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4306346>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Website

www.marhisdata.nl: bron voor gegevens over de Nederlandse koopvaardijvloot vanaf 1813

Nederland en de scheepvaart zijn al vele eeuwen onverbrekkelijk met elkaar verbonden. De koopvaardij heeft altijd een aanzienlijke bijdrage geleverd aan de economische ontwikkeling van ons land. De Stichting Maritiem-Historische Databank, kortweg MARHISDATA, heeft zich tot doel gesteld de ontwikkeling van de koopvaardijvloot inzichtelijk te maken door een database op te zetten van alle zeegaande koopvaardij schepen die vanaf november 1813 tot heden onder Nederlandse vlag hebben gevaren. Inbegrepen zijn de schepen die tot de afscheiding in november 1830 in de Zuidelijke Nederlanden thuishoorden en schepen onder de vlag van de voormalige overzeese koloniën. Daarnaast is een Maritieme Kroniek der Nederlanden samengesteld over de periode 1813–1925 waarin per jaar alle relevante maritiem gerelateerde berichten uit diverse kranten worden gebundeld.

MARHISDATA werd op 18 mei 2005 opgericht door een aantal ervaren scheepvaartdocumentalisten die zich zorgen maakten over de continuïteit van hun jarenlang opgebouwde kennis en persoonlijke, veelal papieren, archieven over onze koopvaardijvloot. Door deze collecties samen te brengen in één database zou een bestand ontstaan met als basis de moderne (na 1900) mechanisch aangedreven schepen en deels de grote zeilvaart van voor 1900. Veelomvattend maar niet compleet, omdat met name de kleinere schepen, zoals koffen, tjalken, bommen uit de negentiende eeuw zouden ontbreken en ook de collectie grote zeilvaart nogal wat hiaten vertoonde.

BRONNENONDERZOEK EN INFORMATIE

Door onderzoek in het Nationaal Archief ontstond de overtuiging dat het mogelijk zou moeten zijn met primair bronnenmateriaal een historisch verantwoord bestand op te bouwen dat vanaf 1813 een nagenoeg compleet beeld van de vloot zou kunnen geven, ook al is veel waardevolle informatie in het verleden door diverse oorzaken verloren gegaan. Dat dit mogelijk is, komt omdat

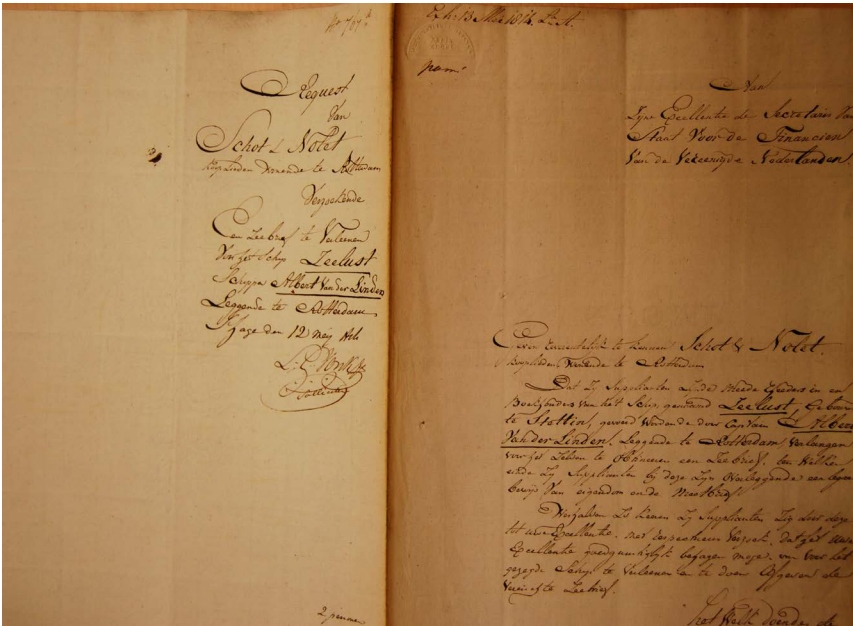
vanaf december 1813 de uitgifte van zeebrieven en Turkse paspoorten onder de verantwoordelijkheid van de commissaris-generaal der Financiën werd geplaatst. Daarnaast werd op 14 maart 1819 een wet aangenomen houdende ‘algemeene bepalingen op het stuk der Zeebrieven en Turksche Paspoorten’, die tot doel had de scheepsbouw in Nederland te stimuleren. Hierdoor bevinden zich gegevens in verschillende departementale archieven, waaronder die van Financiën, met betrekking tot de aanvraag en verstrekking van zeebrieven.¹ Het archief van het Kabinet van de Koning bevat informatie over de jaarlijkse mutaties van de Nederlandse koopvaardijvloot over de periode 1824-1876.² Daarnaast bevinden zich bijbrieven, rederijcedulen, verklaringen van eigendom en aan- en verkoopakten van schepen in gerechtelijke en notariële archieven door het gehele land. Aangevuld met gegevens uit het Kadaster, de zogenaamde registerboeken van Classificatie- en Verzekeringsmaatschappijen en seinboeken kan hiermee een dossier worden opgebouwd van de geschiedenis van schepen onder Nederlandse vlag en verrijkt worden met de kroniekberichten die per schip, rederij of werf gekoppeld (kunnen) worden. Illustraties zijn van eigen makelij, uit archieven van medewerkers, museale collecties, en internet voor zover toegankelijk en derden.

Met financiële ondersteuning van diverse rederijen, werven en andere sponsors kon in 2006 een website en achterliggende database worden ontwikkeld. Recent is de website dankzij een donatie van het Prins Bernhard Cultuurfonds volledig vernieuwd. De database bevat momenteel circa 17.000 schepen. Van de circa 7.150 schepen uit de periode na 1900 zijn de gegevens grotendeels compleet, zij het dat controle op juistheid en volledigheid nog aandacht behoeft. De database bevat dus bijna 10.000 schepen die voor 1900 onder Nederlandse vlag zijn gebracht. De planning is dat eind 2020 alle schepen, voor zover bekend, in de database zijn ingevoerd, voorzien van de technische gegevens ten tijde van de bouw van het schip inclusief de naam van de eerste eigenaar of eigenaren. Om enig idee te geven van de omvang van het onderzoek: er zijn tot op heden ruim 50.000 zeebriefmutaties, 12.000 notariële akten en gerechtelijke inschrijvingen verwerkt, alsmede de lijsten met mutaties in de koopvaardijvloot die jaarlijks aan de koning werden verstuurd over de periode 1824-1876. Ook wordt er samengewerkt met andere onderzoekers die hun onderzoeksgegevens beschikbaar stellen. Hier moet met name de omvangrijke studie naar de scheepsbouw in Groningen van Jan-Paul Wortelboer worden genoemd, die daartoe reeds jaren zeer minutieus de notariële akten in het Groninger Archief onderzoekt. Hij voorziet MARHISDATA van zijn onderzoeksresultaten waardoor onder andere veel koffen, tjalken en andere schepen kunnen worden geïdentificeerd.

1 Nationaal Archief te Den Haag (NL-HANA), Departement van Ontvangsten: Convooiën en Licenten, Ingaande en Uitgaande rechten (2.08.01.06 en 2.08.01.07); NL-HANA, Minis-

terie van Financiën: Afdeling invoerrechten 1907 – 1930 (2.08.05.16).

2 NL-HANA, Algemene Staatssecretarie en Kabinet des Konings (2.02.01 en 2.02.04).

Aanvraag van een zeebrief gedaan 12 mei 1814 door de boekhouders en medereders voor het barkschip *Zeelust* gebouwd te Stettin met Albert van der Linden als gezagvoerder. MARHISDATA ship-id 12459. DEN HAAG, NATIONAAL ARCHIEF

De database bevat enerzijds technische gegevens over de bouw van het schip (type schip, L/B/H, tonnage, voortstuwing), bouwjaar en de werf waar het schip gebouwd, anderzijds de achtereenvolgende eigenaren (inclusief part-eigenaren), managers/boekhouders en gezagvoerders indien het de negentiende eeuw betreft en de namen waaronder het schip in de vaart is geweest. Ook actuele mutaties in de huidige koopvaardijvloot worden vrijwel dagelijks bijgehouden. Daarnaast worden zoveel mogelijk van elk schip foto's of andere afbeeldingen toegevoegd. Momenteel bevat de database ruim 33.000 foto's, inclusief afdrukken van unieke glasnegatieven.

TOEGANKELIJKHEID EN ZOEKMOGELIJKHEDEN VOOR DE BEZOEKER

Belangrijk uitgangspunt is dat de verzamelde historische gegevens en beeldmateriaal vrijelijk beschikbaar worden gesteld aan derden, met inachtneming van eventueel auteursrecht. Dit was een belangrijke voorwaarde voor een aantal sponsors, onder wie de Samenwerkende Maritieme Fondsen, om onze stichting financieel te steunen. De bezoeker kan op de website zelf selecties maken en de gegevens bekijken die in de database zijn opgeslagen. Er kan onder andere worden gezocht op scheepsnaam, eigenaren, rederijen en managers van schepen, werven, machinebouwers en ook naar specifieke kenmerken, zoals scheepstype en voortstuwing. De website biedt de moge-

lijkheid om dit te combineren met bouwjaar en periode dat het schip onder Nederlandse vlag of voor een bepaalde eigenaar voer. De resultaten verschijnen veelal in een lijst die vervolgens gesorteerd of nog verder verfijnd kan worden door filters op plaatsnamen, provincies en landen. Foto's worden als thumbnail getoond met de mogelijkheid een vergroting te bekijken afhankelijk van de copyright instelling. Voorts is ook de collectie over negentiende-eeuwse koopvaardijgezagvoerders van Sikko Parma volledig doorzoekbaar, alsook ruim 147.000 kroniekberichten die op dit moment tot 1920 in de database zijn opgenomen. Op de Home pagina van de website staat een handleiding voor het zoeken inclusief links naar instructie filmpjes die op het You Tube-kanaal van MARHISDATA staan.

DE WAARDE VAN EEN CENTRALE KOOPVAARDIJDATABASE

Deze database geeft maritiem geïnteresseerden op eenvoudige wijze toegang tot gegevens aangaande de Nederlandse koopvaardijvloot over een aaneengesloten periode van meer dan tweehonderd jaar. Het betreft niet alleen gegevens over de schepen, maar ook welke rederijen, (part-)eigenaren en werven in welke periode en locatie hierbij betrokken waren. Hierdoor wordt vervolgonderzoek vergemakkelijkt en opent het de weg om andere gegevensbronnen te koppelen (door middel van het unieke identificatienummer, ship-id) of toe te voegen. Men kan dan denken aan reizen, monsterrollen, Sonttol-passages en informatie over werven en rederijen. Ook zullen door de gestage digitalisering bij andere archiefinstellingen koppelingen met bronbestanden tot stand gebracht (kunnen) worden. Zo zijn inmiddels alle ruim 2.600 gedigitaliseerde akten van 'eigendomsbewijzen van schepen ter verkrijging van zeebrieven' uit het Stadsarchief Amsterdam geïndexeerd en gekoppeld. In de komende jaren zullen nog veel gegevens en zoekmogelijkheden worden toegevoegd.

Indien u een bijdrage aan dit unieke project zou willen leveren in de vorm van het verrichten van activiteiten of het toesturen van relevante informatie, kunt u contact opnemen met het secretariaat via marhisdata@gmail.com of het contactformulier op de website invullen.

AP BOUMAN